

Naziv originala:
Theresa Révay
LA LOUVE BLANCHE

Copyright © by Belfond, un département de Place de éditeurs, 2008
Copyright © za srpsko izdanje Alnari d.o.o. 2008

ISBN 978-86-7710-320-0

Tereza Revaj

U DOBRU I U ZLU

S francuskog
prevela Danijela Martinović

alnari
PUBLISHING
Beograd, 2008.

PRVI DEO

Petrograd, februar 1917.

Sreća ne voli slabe. Ona se izaziva, osvaja, jednom rečju, zaslužuje se, kao krst svetog Đorđa na bojištu, a Ksenija Fjodorovna Oso-
lin bila je sigurna da je zaslužuje.

Kako se rat odužio već skoro tri godine, a na stotine miliona Rusa umiralo je od Baltika do Dunava, šansa da će jedan mladi oficir carske garde prisustvovati večeri u čast njenog rođendana bila je slaba, ali ona nije oklevala da mu pošalje pozivnicu i, ne dobivši odgovor, da telefonira kako bi saznala da li je on dobio dozvolu za izlazak. Njena majka bi se užasnula kada bi saznala.

Nosa zalepljenog za prozor, Ksenija huknu na staklo, kao što je radila kao dete, zatim nacрта neko lice. Da li se strpljenje uči s godinama?

A i ta nekolicina što protestuje oko Kazanske katedrale sigurno neće pokvariti njeno slavlje.

Začuše se ulazna vrata i u predsoblju odjeknu duboki glas njenog oca. Poznavala je svaku nijansu tog glasa i odmah shvati da joj je otac neraspoložen, možda čak i ljut. Zamisli ga kako skida svoju debelu jaknu i frkće kao medved, a onda začu njegove neujednačene korake dok prelazi preko sobe i odlazi u svoj radni kabinet, desnom čizmom grebući parket, što je bila uspomena na ranu iz rata.

Ona se okrenu na petama i pogledom pređe preko salona. Nije bila upalila nijednu lampu i stajala je tako u tami, ovog kasnog popodneva, mirna i uspravna u dugoj suknji od sive vune i beloj bluzi s nabranom kragnom, ogrnuta šalom. Još je osećala opori miris antiseptika iz bolnice, gde je pomagala oko zbrinjavanja ranjenika. Nisu joj poveravali delikatne zadatke, smatrajući da je kao petnaestogodišnjakinja

još mlada za posao medicinske sestre ili za susrete s gnojivim i indiskretnim ranama, ali nisu odbijali njenu pomoć oko pripreme zavoja, dezinfekcije hirurških instrumenata i podizanja morala ranjenim borcima.

Kazaljka je nizala minute. U prostoriji su se nazirale konture kreveta i fotelja. Devojčica zatvori oči i priseti se rasporeda persijskih tepiha i ogledala, police s glavom sfinge, okruglog stočića od drveta ruže i krasuljka, stolica ukrašenih drvorezom. Na zidovima, tapete pravih majstora, renomirana kolekcija među visokim društvom u gradu. Poput fantoma, mogla bi se provući kroz svetli nameštaj od brezovine iz Karelije, dotaći ukrasne ramove na klaviru ili kolekciju tabakera. Napamet je znala raspored u velikom salonu, kao i u svim ostalim prostorijama, u toj i toploj i protokolarnoj kući, u kojima za nju nije bilo tajni. U toj baršunastoj tišini, činilo joj se da oseća slabi puls kuće, koji je odzvanjao u njenim venama i celu je ispunjavao. Srce te kuće, koja se nalazila blizu jednog, ledom okovanog kanala, na pola puta između dve katedrale, kucalo je zajedno s njenim.

Nečiji glas trže je iz sanjarenja. Zbunjena, ona se zapita da li je buka dolazila spolja, ali čim je otvorila oči, shvatila je da njen otac urla na telefon. Načuljila je uši. U poslednje vreme to joj je postalo navika. Šetajući gradom, sakupljala je mrvice informacija, komentare i govorkanja, u prolazu. Već mesecima, od tri sata ujutro, pravili su se redovi ispred pekara. Žene, ušuškane u zimske kapute, obraza rumenih od hladnoće, žalile su se na nedostatak hleba i poskupljenje cena. Osuđivali su vladu da sakriva brašno, da se prodala Nemcima i da nije sposobna da organizuje snabdevanje grada gde je manjkalo svega: uglja, mesa, sveća, sapuna i šećera. Ubistvo Raspućina trebalo je da reši probleme, ali situacija se nije popravljala, kao da je starac nastavljao svoju moćnu torturu i iz grobnice. Usled nedostatka ogreva, u nekim kvartovima siromašni su umirali od zime u svojim hladnim domovima.

Ona oseti jezu na leđima. Osolinovi su takođe štedeli. Više nisu grejali kuću kao ranije. Neke prostorije bile su zatvorene do proleća. Odskora, ona je delila sobu sa svojom pet godina mlađom sestrom Mašom, koja je svako veče tražila da joj se čitaju bajke i legende, tako

da je Ksenija ponekad morala da oteže dok dete ne bi zaspalo pod brdom pokrivača.

„Krompiri sada koštaju pet rubalja iako su stajali petnaest kopejki pre rata! Kako će ljudi jesti, Nina?“ vikao je njen otac.

Verovatno je bio ostavio otvorena vrata svog kabineta. Ksenija je raspoznala šaputanje svoje majke koja je pokušavala da ga smiri. Svojim blagim pogledom i privrženošću, Nina Petrovna Osolin posedovala je nežnost onih žena koje su na svoje muževe eksplozivnog karaktera uticale anđeoski. Koliko je puta Ksenija videla svog oca ili nekog od svojih ujaka, eminentnih oficira garde, kako popuštaju pred svojim ženama koje čak nisu ni podizale glas. Bilo je u tim kolosima neke sklonosti ka poslušnosti koja ju je čudila. Nije bila iznenađena kada je od svog oca čula cene prehrambenih proizvoda. On je bio inteligentan čovek, koji je voleo da podseti da se rat dobija na čeonim a gubi na poslednjim borbenim linijama. Jer, već mesecima, scene tramvaja koji štrajkuju i stoje nepokretni na šinama ili burne sednice poslanika u Tavričevskom dvorcu, predstavljale su stvarnost svete Rusije koja je ličila na konja što neposlušno frkće.

Ksenija se namršti, pomislivši na svoju svetloplavu satensku haljinu i til izvezen staklenim perlama koji su je čekali u njenoj sobi. Bila je strogo zabranila Maši da ih dira pod pretnjom kazne koju je tek trebalo da izmisli. Roditelji su joj obećali jednu lepu rođendansku zabavu, zaslugu za to što je bila dobar đak u gimnaziji Obolenski, kao i za njeno vredno stažiranje medicinske sestre. S majkom je išla u Ulicu Makovaja, kod Ane Grigorijevne Gindus, krojačice koja je za devojčicu predstavljala apsolutnu eleganciju i koja je umeće stekla kod Žane Pakuan, u Parizu. Činilo joj se da slavi svoje punoletstvo, godinu dana ranije, što joj je odlično pristajalo s obzirom na to da nije volela da liči na druge. Dok je svojim prijateljicama pričala o večeri, koja će uslediti nakon Ljermontovljevog komada u teatru Aleksandrinski, one su crvenele od ljubomore. Iako je rat bio uspostavio nove slobode za sve, njihovi su roditelji veoma poštovali konvencije.

Nije bilo ni govora o tome da joj nervoza, koja je vladala gradom, pokvari radosti za koje se nedeljama pripremala. Odlučnim korakom,

izašla je iz salona i uputila se stepenicama, ka svom ocu. Odjednom je osetila potrebu da ga vidi, da od njega čuje kako će sve biti u redu.

Zastala je na vratima radnog kabineta, posmatrajući generala, koji je stajao pored peći, čitajući neku depešu. Opuštenih ramena, umornom rukom trljao se po potiljku, ali male naočare sa zlatnim okvirom davale su mu izgled studenta. Gajila je jake emocije prema ocu. On je u njoj izazivao osećaj apsolutne sigurnosti, kao okrugao, zreli, letnji plod, pun šećera. Pored njega, nije bilo mesta nikakvoj sumnji ni neodlučnosti. Visok, širokih ramena i velikih šaka, zračio je životnom snagom. Gledajući Mašu kako se igra u njegovom naručju, bilo joj je žao što je već previše velika da se tu skrije i oseti zvonke poljupce, kako pucaju po njenim obrazima, dok joj veliki, beli brk golica kožu.

Prošaputao je neku psovku, naginjući se da baci depešu u otvor na kamenoj peći, zatim je opazio prisustvo svoje kćerke. Njegovo umorno lice odmah se ozarilo. Skide naočare, koje mu na nosu ostaviše crven trag.

„Tu si, mala golubice, nisam te čuo kad si ušla. Kako se oseća kraljica slavlja?“

„A ti, tata, kako si?“

On se stropošta u kožnu fotelju, pokazujući rukama na brdo papira na radnom stolu, ispred njega. Usne mu se razvukoše u ironičan osmeh, što njemu uopšte nije pristajalo.

„Izgleda da ćemo gledati *Maskaradu*^{*}, u pozorištu. Simpatičnu ironiju o... Čini mi se da je ceo dan proživljavam.“

„Kažu da je dekor veoma raskošan“, dobaci Ksenija, pomalo nervozna. „Ceo svet će biti tamo, čak i članovi carske porodice. Najavljuje se odlična predstava.“

Iznenadi je njen molećivi glas. Da li je poklanjala previše pažnje jednoj večeri u pozorištu? Pred očima joj se pojavi slika njene nove haljine, satenskih cipela, traka koje će staviti u kosu. Kako je i mogla da poveruje da je odrasla, oduševljavajući se tim glupostima poput deteta.

* Balet A. Hačaturijana; (prim.prev)

„Od januara, ovaj grad se guši u slavljinama“, reče njen otac, razdražljivo. „Stalo mu je samo do plesa.“

„To su dobrotvorne zabave, tata“, protestovala je Ksenija. „Treba prikupiti novca za naše ranjenike.“

„Ako nastavimo ovako, uskoro ih više neće ni biti“, ironično reče. „Od poraza u Tanenbergu, a naročito od onog prokletog povlačenja iz Galicije, više se ne mogu izbrojati pobune na frontu.“

„To su kukavice. Oficiri kao što si ti ili ujka Saša nikada se ne bi tako ponašali.“

„Kukavice su svuda, dete moje. To je vrsta koja se brzo širi, veruj mi, ali da li se mogu smatrati kukavicama ljudi sa samo desetak metaka u pušci? Koji se ponekad bore bacajući kamenje? Podsećam te da su se u avgustu 1914. Rusi poneli kao pravi heroji. Mi smo se žrtvovali za Francuze. Zahvaljujući nama, oni su dobili bitku na Marni zato što su Nemci morali da odgovore na naše napade u Istočnoj Pruskoj. Ali naša lojalnost skupo nas je koštala: nismo bili spremni za suprotstavljanje i izgubili smo elitu naše vojske. Zatim, sledeće godine, Galicija...“

Na trenutak je ostao zamišljen, a lice mu se bolno iskrivi.

„Nismo imali ni metaka ni granata... Jedna desetkovana artiljerija. Pukovi koji su bili izgubili tri četvrtine svojih vojnika. Video sam obične podoficire koji vode ljude u borbu iako danima nisu ništa jeli. To više nije bio rat, već masakr, a to nijedan oficir dostojan svog imena ne bi posvedočio. Narod nije zadovoljan. Počinje da protestuje, i to sve više i više otvoreno. Trebalo bi da se ozbiljno pozabavimo time. Nemoj mi reći da si i ti gluva kao i ostali i da to ne čuješ?“

„Ipak, nije sve tako strašno kao što se čini!“ dodade Ksenija, ljuta. „Navikli smo se na štrajkove i manifestacije. Godine 1905. na kraju se sve dobro završilo, zar ne? Sad kad narod ima Dumu, šta još hoće?“

General je strogo pogleda.

„Duma ne reprezentuje korektno ni seljaštvo ni proleterijat. To je skupština uglednih. Dakle, nije više u pitanju neka mistifikovana grupa koja podiže svoje ikone pred cara, u ludom zanosu, već stvarni ljudi i žene. Narod hoće da jede. Traži da se prestane sa odvođenjem

njegovih sinova, gde će ih ustreliti kao zečeve. Narod traži mir iako smo u jeku rata. Takođe traži i podelu zemlje, i bogzna šta sve još...”

„U tom slučaju, traži previše i neće dobiti ništa!“

Fjodor Sergejevič se zagleda u svoju stariju kćerku koja je stajala pred njim, prekrštenih ruku i užarenih obraza, u njene sive oči prepune varnica, u njenu dugu, plavu, raspuštenu kosu, i oseti takvu ljubav da mu se srce steže. Znao je da je ponosna, ponekad i arogantna, često tvrdoglava, mada u ovo nemirno vreme, ove crte njenog karaktera koje su inače kobne načinile su jedan lanac za suprotstavljanje nesigurnoj sutrašnjici. Ona nije posedovala blagonaklonost svoje majke ni suptilnost male Maše, za koju su predviđali da će postati jedna od onih šarmantnih, bezbrižnih stvorenja, koju muškarac voli samo zato što može da je štiti. Ne, Ksenija je bila surova, odlučna, neshvatljiva. Ona će biti od onih žena koje muškarce stavljaju na muke, oduzimaju im san, kristalizuju im se pod kožom, sećajući ih se na nemilosrdan način, dok se ovi nadaju i najmanjem, jednako dobro se snalazeći među razuzdanom gomilom kao i na ivici stepe, od onih neuhvatljivih žena koje inspirišu strast, onih koje navode na dvoboj ili vode u ludilo.

Posmatrajući siluetu devojčice, obris na kojem su se isticale tanke ruke, zatočenika prolazne ljutnje, za koju je on verovao da poznaje uzrok, on oseti čudnu potrebu da je uvije, kao novorođenče što umotavaju u pelene kako bi ga zaštitili od praznine, previše strašne posle majčinog stomaka.

Od juče, slušao je kako se pojačava grmljavina revolta. Više prodavnica bilo je opljačkano. Tramvaji više nisu saobraćali pošto su kondukteri i vozači bili napadnuti. Vojnici su pucali na štrajkače, usmrтивši troje ljudi, i na mostove su postavljene straže. Misleći na depešu koja je nestajala u vatri, Fjodor Sergejevič oseti kako mu se krv ledi u žilama. U tom trenutku, dao bi sve da zaštiti svoju kćerku od sudbine koju je predosećao kao tešku, od terora rata i prevara ljudi.

„Jutros se vratio na front“, promrmlja on.

Ksenija se zacrvene.

„O kome pričaš?“

„O Igoru.“

„Otkud znaš? Rekao ti je? Video si ga?“

„Sinoć sam ga sreo. Prethodnog dana učestvovao je na velikoj manifestaciji na Trgu Samsonijevski i bio je zabrinut videvši da su kozaci uglavnom dobronamerni prema gomili. On je jedan bistar mladić. Takođe, zahvaljuje ti na pozivu.“

„Trebalo je da odgovori, ipak. Svašta, baš je nevaspitan, taj dečko. Nećemo ga izviniti.“

Ona se naglo okrenu i priđe peći. Mrzela je što nije uspela da sakrije svoje razočaranje. Iza leđa, osećala je da njen otac traži utešne reči. Samo da ne kaže ništa! Odjednom, oseti se tako slabom da pomisli kako će zaplakati. Trebalo joj je nekoliko trenutaka da probudi ljutnju koja će zameniti tugu.

U stvari, to je bio njegov potiljak koji je volela, ne razumejući zašto, možda jednostavno zbog toga što se izlagao njenom pogledu dok je spuštao glavu svirajući klavir, i koji joj se činio nekada lepim, nekada ranjivim. Uprkos vojničkoj frizuri, imao je gustu, smeđu kosu i neki setan pogled, pažljiv, koji bi se zadržavao na vama. Činio joj se ponekad i prisutnim u prostoriji i potpuno odsutnim, a ona mu je zavidela na toj sposobnosti razdvajanja.

Igor Kunin bio je prijatelj njenog ujaka Saše, najmlađeg brata njene majke. Srela ga je godinu dana ranije, kada im je Saša za vreme svog odsustva dolazio u goste. Dvojica mladića bili su otprilike istih godina, na početku dvadesetih, a ona se iznenadila time da je moguće uspostaviti prijateljstvo pored očiglednih različitosti. Ujak Saša govorio je glasno i bio larmadžija, i nije oklevao da puca u divlju patku između dva napada, na frontu u Galiciji, na zaprepašćenje svojih pretpostavljenih, dok je Igor bio povučen, ljubazno je odgovarao na pitanja domaćice, pažljivo držeći svoju šolju čaja, kao da se bojavao da će je razbiti.

Nakon što je, tokom nekoliko minuta, maltretirao klavir pevajući na sav glas, Saša je ubedio Igora da zauzme njegovo mesto. „On je pravi virtuoz“, dobacio je, više za sebe. Malo postidjen, Igor je spustio glavu. Dobro se videlo da bi on hteo da ostane po strani, ali Saša je bio tvrdoglav. „Hajde, drugar, sutra će ti biti žao što nisi svirao.“ Sa osmehom izvinjenja, Igor je seo na tabure, prstima prešao preko crnih i belih tipki kao da je izgovorio molitvu, a onda počeo da svira.

Te večeri, za stolom, Ksenija je sedela pored njega. Tiho su razgovarali, ne obraćajući pažnju na ostale. Bila je toliko zaintrigirana njegovom ličnošću da je zaboravila da se stidi. Otada, on ne izlazi iz njenih misli. Slali su jedno drugom pisma, kratka i užurbana on njoj, više melanholična ona njemu. Kada je saznala da će on opet imati odsustvo koje se poklapa s njenom rođendanskom zabavom, srce joj je zaigralo. Videće je kao neospornu gospodaricu večeri. Zamišljala ga je uplašenog, kako joj se divi izdaleka. Ona će se uputiti ka njemu, da bi ga izabrala među svima, duga haljina šuštaće joj po ukrasnom parketu, a on neće moći a da joj ne bude zahvalan. Ali, eto kako se sve srušilo. Bez Igora, ta zabava nije imala nikakvog smisla i ona čak nije više ni želela da joj prisustvuje.

Zaista, taj rat koji nikako da se završi, počeo je da joj ide na nerve. Bilo joj je dosta da strahuje za svoje ujake i rođake koji su se borili na frontu. Više nije mogla da podnese restrikcije, mučne naslove u novinama, ikone i ogledala prekrivene crnim u znak žalosti, beskonačna opela u crkvama, gde joj je miris tamjana izazivao mučninu. Dosadilo joj je što je morala dva puta nedeljno da ide s majkom u radionicu, gde su te dame plele pantalone, šile košulje i jakne borcima, pakovale odeću za izbeglice, i gde je trpela preke poglede oronulih starica koje su je prekoravale dok je sanjalački gledala kroz prozor. Moglo bi se pomisliti da je sve to smišljeno kako bi joj dosađivali, njoj, i onemogućili joj da iskoristi godine, koje bi joj trebale biti najlepše godine života. To je bilo nepravедno i ružno!

Fjodor Sergejevič vide svoju kćerku kako steže pesnice. Na njenim ramenima, oborenim kao da se bore protiv vetra, prepoznao je bes. Ona se osećala prevareno, to jest iznevereno. On shvati njen nemir zbog mladog Kunina i ne nađe u tome ništa nezgodno. Mladić je bio muzičar koji je obećavao, vredan vojnik koji je pametno sagledavao situaciju i uvideo ozbiljnost. Prethodnog dana obojica su gorko konstatovali: vojska je bila zaražena revolucionarnom propagandom. Na frontu, ljudi su nevoljno izvršavali zapovesti. „Svako misli samo na sebe“, promrmljao je mladi oficir umornim glasom. „Njihove su jednostavne duše poput dečjih. Opijaju se lepim rečima kao votkom. Nemaju više nimalo poverenja u nas, njihove pretpostavljene, jer im se čini da mi želimo da ih pre-

damo neprijatelju. Depresivni su i obeshrabreni, a ponekad u njihovim pogledima čini mi se da vidim mržnju.“

Mržnja... General ju je osećao, udisao je taj neprijatni miris koji je zatrovao ulice grada. Još gore, prepoznao je tu istu mučninu nadgledajući bataljone garde. Novi regruti više nisu bili mužički, fatalisti i požrtvovani, prvi put odvedeni iz njihovih izolovanih sela, već radnici iz Petrograda, nošeni socijalističkim idejama. Među njima, on više nije pronalazio duh požrtvovanja i zajedništva, već prkosan izgled i zaključane poglede.

Od pre nekoliko meseci, Fjodor Sergejevič se ponekad naglo budio u tri sata ujutro. Dok mu je srce jako lupalo, slušao bi ujednačeno disanje svoje žene koja je ležala pored njega i uzeo bi nešto za smirenje, ali san mu nije dolazio na oči. Onda, izvukao bi se iz kreveta sa grčem na licu, jer je krv teško cirkulisala njegovom ranjenom nogom. Tiho, ogrnuo bi svoj debeli svileni penjoar i izašao iz sobe. Koliko puta je odškrinuo vrata sobe svojih kćerki? Gledao je Ksenijinu plavu kosu, rasutu po jastuku, rasturene jorgane, kao da je provela noć boreći se protiv nekog nevidljivog neprijatelja, dok je Maša ostajala ušuškana pod pokrivačima. „Milostiva majko božja, čuvaj ih!“ Molio bi se, blagosiljajući ih pokretom u obliku krsta, a zatim bi odlazio u svoj radni kabinet, palio vatru u peći i čekao zoru, sâm sa svojim nemirima.

Zazvoni telefon.

„Treba da ideš da se spremiš, sunce moje malo“, blago reče osmejući se. „Mislim da je frizer stigao. Ne sumnjam u to da će taj talentovani gospodin Fransoa znati da ukroti to gnezdo od tvoje kose. Biće večeras lepa zabava, videćeš.“

Devojčica se okrenu ka njemu. Naizgled, bila je progutala svoj bes.

„Naravno, tata, i želim da uživam u svakoj sekundi.“

Izađe iz sobe uzdignute glave, a njena odluka joj izmami osmeh.

On mrsko pogleda u aparat, nevoljno podiže slušalicu i ču svog nadređenog oficira kako ga obaveštava da je grupa Pavlovskog pucala na dve druge jedinice. Nakon što su razoružani, pobunjeni vojnici su uhapšeni. *Ako je Garda ustuknula, onda je to početak kraja*, pomisli s gorčinom, dok je ustajao da izda naređenja.

Noć je bila plava. Nebo je obmotalo surov grad, ispresecan dugim, zaleđenim ulicama, kejevima od granita, čudesnim vrhovima tornjeva, kolonadama, kupolama i predivnim palatama. Auto se polako kretao. Neodređene senke prelazile su preko zgrada, nakratko blesnuvši pod odsjajem uličnih fenjera. Sedeći pored svoje majke, Ksenija se uzaludno trudila da ih prati očima. Njen okovratnik od svilenkastog krzna milovao joj je obraze a muf od činčile grejao joj je hladne ruke.

Veče u pozorištu bilo je divno, romantičan dekor vrhunskih boja, glumci nadahnuti. Tokom pauze između činova, ponosno se prošetala držeći oca podruku. Čestitali su joj na eleganciji njene haljine i bleštavom osmehu, ali posle uglađenih komplimenata, konverzacija se vraćala na ozbiljne aktuelnosti. Poslanici Čingarev i Skobeljev želeli su ostavku vlade koja je narod ostavila da umre od gladi. Stisnutih usana, stara grofica Čikova, gestikulirajući u belim rukavicama, tvrdila je kako je videla da manifestanti podižu crvenu zastavu. Šaputala su se imena ministara Šturmera i Protopopova, vrhovima usana, kao da je to ostavljalo gorak ukus u ustima. Pomalo iritirana što je samo zanemarljiv dodatak koji drži podruku generala garde, Ksenija se naljutila, ne želeći da sluša zamerke na račun premijera, niti zabrinutost u vezi s moralnim stanjem vojske. Previše je maštala o ovoj večeri da ne bi bila bezbrižna a svako napeto lice ličilo je na prekora.

Njenu majku je uhvatio kratak napad kašlja koji je ona pokušala da zaustavi prinoseći ustima čipkanu maramicu. Kseniji se učini da ona ne izgleda dobro. S obzirom na njeno osetljivo zdravlje, devojčica je odustala od povratka kući saonicama iako je više od svega volela da noću prođe gradom umotana u krzno dok im njihov kočijaš podiže

zaklon od vetra svojom monolitnom masom, a konji jure uz zvečanje praporaca.

„Ne osećaš se dobro, mamuška?“ zabrinu se ona.

Nina Petrovna spusti svoju nežnu ruku na kćerkinu podlakticu.

„Nije ništa, dušo, samo prolazna slabost.“

Modri podočnjaci ispod očiju opovrgavali su njen osmeh. Njena blagost ogledala joj se u bistrom pogledu, retke lepote, u sitnim borama oko njenih malih usana. Kao izvajano, čelo joj je bilo visoko, nos fin, jagodice naglašene. Njena plava kosa, podignuta u punđu sa upletenim perlama, uokvirivala je njeno veoma bledo lice i isticala sjaj slavni minduša Osolin, od smaragda i dijamanta.

Ksenija ju je pažljivo pogledala. Već nekoliko dana, njena majka je ustajala kasno i povlačila se po podne u svoju sobu da bi se odmarala. Elem, mrzela je da je vidi bolesnu, od čega je osećala jaku zebnju. Još od ranog detinjstva, uvek je prema njoj osećala neku vrstu uzdržljivosti, kao da bi je tako nagla i nespretna mogla razbiti na hiljadu komadića.

Kad se auto zaustavio pred kućom, vratar u uniformi se uputio da dočeka dve dame. Svetlost koja je osvetljavala ulazna vrata obasjavala je snežni trotoar na kojem je kalj ostavila tragove boje šafrana. Nekoliko automobila i fijakera, sa svojim malim, robusnim konjima i kočijašima u kaputima, bili su poređani na ulici. Četrdesetak gostiju bilo je pozvano na večeru. Ksenija podiže pogled. Visoko na nebu blistale su zvezde, a njen dah je ostajao u ledenom vazduhu. Ona udahnu punim plućima, sve dok gotovo nije osetila bol, i preplavi je oštar, slan miris, tako specifičan za njen grad. Čula se glasna muzika. Neko je već svirao tango. Večeras, niko neće moći da joj pokvari slavlje. Devojčica se bezbrižno pope nekoliko stepenica, iza svoje majke.

„Ti se ne plašiš?“

„Kakva smešna ideja!“ odgovori Ksenija začudivši se. „Čega bi trebalo da se plašim?“

Njena drugarica Sofija nervoznim pokretom ispravi svoju suknju. Imala je malo čokolade na uglu usana.

„Ipak je ozbiljno sve što se događa. Od kada su *Putilovi* i *Eriksonovi* radnici stupili u štrajk, manifestanti su postali strašno agresivni. Više ne traže samo abdikaciju cara, već i republiku. Mi smo mislili da nećemo moći da dođemo na tvoj rođendan zbog svih tih nemira. Mama je htela da ode u Kijev dok se sve ne stiša.“

„Ja ne želim da se sklanjam na selo kad se sve dešava ovde“, reče Ksenija puneći svoj tanjir makaronima.

Originalan, obrok je bio dostojan najvećih događaja. Devojčica se pitala gde je kuvarica pronašla sve te delikatese: kavijar, lososova jaja, predivnu pečenu gusku, riblje paštete... A kao kruna svega, kolači poručeni iz poslastičarnice *Ivanov* iako je u gradu bilo nemoguće pronaći jaja. Pila je ružičast šampanjac iz kristalne čaše i osećala se savršeno srećno.

Njen otac prođe ispred njih s francuskim ambasadorom. Ozbiljan, gospodin Paleolog, šetao je s rukama na leđima. Zlatni lanac njegovog džepnog sata presecao mu je prsluk linijom svog odsjaja. Njegova zabrinutost ogledala se na njegovim stisnutim usnama pod kratko podišanim brkovima. Tiho je razgovarao s domaćinom, dok je ovaj morao da saginje glavu da bi ga čuo. U jednom uglu prostorije, okružena damama s bisernim ogrlicama, grofica Čikova mahala je svojom lepezom, objašnjavajući piskavim glasom kako sveta Rusija može cvetati samo u despotizmu, i kako taj jadni Nikolaj II poseduje iste mane kao i Luj XVI: preveliku dobrotu koja se okreće protiv njega.

„Priča se samo o politici“, nezadovoljno reče Ksenija. „Ipak, ima toliko zanimljivijih stvari kojima se može baviti u životu od stalnog ponavljanja toga šta ne valja u našoj zemlji.“

„Ali to je osnovno, zar ne? Treba pronaći solucije“, protestovala je Sofija dok joj je iz crnih očiju sevala ljutnja.

Kćerka slavnog advokata i jedne priznate pesnikinje, Sofija Dimitrijeva, imala je oči žeravice, okrugle obraze i neposlušne, crne lokne koje su uokvirivale buckasto lice. Bila je to jedna inteligentna, vredna i žustra devojčica.

„Draga moja Sofija, tebi je uvek nos zaboden u knjigu. Satima razgovaraš telefonom o kvalitetima i nedostacima socijaldemokrata i socijalrevolucionara. Svi su mi ti političari na smrt dosadni.“

„Nikada mi nećeš biti jasna! Treba razmisliti i reagovati ako želimo da sačuvamo sve ovo“, reče, napravivši rukom pokret kojim je pokazala na tapacirana vrata, venecijanska ogledala i poslužu sede kose. „U životu, ništa nije dato zauvek. Može se biti bogat danas, a već sutra siromašan. Točak se okreće svakom od nas. Zar ne vidiš da se Rusija kreće pravo u provaliju? Mi smo na brodu usred jake oluje s kapetanom koji je slab i neodlučan, pokoran svojoj ženi, koja ne samo da nije Ruskinja nego je Nemica, dok su nam Nemci najveći neprijatelji.“

„Podsećam te da je i Katarina II bila takođe nemačka princeza“, odgovori Ksenija. „O bože, kako me zamaraš, Sofija! Reklo bi se da branim vladarku koju ne volim ništa više nego ti. Sreća pa su vojvotkinje simpatičnije od njihove majke.“

„Volela bih da mogu da ti verujem, ali sačuvaću svoje mišljenje, što se njih tiče.“

„Samo zato što si ljubomorna jer ih ne poznaješ.“

„Uopšte ne!“ uzbuni se Sofija, ali Ksenija je znala da je svojoj prijateljici dotakla slabu tačku.

Jednog dana, dok je bila u bolnici, Olga Nikolajevna i njena mlađa sestra Tatjana, došle su da dva sata rade, obučene u sive uniforme i bele marame, kao što nose medicinske sestre dobrovoljci. Iako su bile samo nekoliko godina starije, predstavili su im Kseniju. Ljuta što se osećala uplašeno, napravila je dubok naklon i odgovorila na njihova pitanja. Dve sestre imale su iskren pogled i jednostavan osmeh iako je Tatjana izgledala malo gordije. Smejale su se nekim iskustvima doživljenim pored ranjenih boraca. Kada je Ksenija kasnije to prepričavala Sofiji, devojčica koja se zalagala za demokratske ideale zahtevala je tačne detalje o ponašanju vojvotkinja, njihove pokrete, karaktere i način oblačenja.

„I ja čitam novine“, nastavila je Ksenija, primećujući dolazak mlađića u uniformi pripadnika Korpusa. „Nisam ni gluva ni glupa, kao što ti misliš, ali mnogo me više zanima šta će mi ispričati dragi Sergej, od svih tih loših vesti. Molim te, nemoj kvariti ovo veče tim lošim raspoloženjem. Večeras želim da se zabavljam.“

„U tom slučaju, ja sam vam na usluzi, Ksenija Fjodorovna“, reče mlađić naklonivši se pred njom, vrata skrivenog u čvrstom okovratniku.

„Moje čestitke. Još ste divniji nego poslednji put kada sam vas video, ako je to moguće.“

„Onda, gde je nestao Igor?“ izdajnički dobaci Sofija, kao da je htela na naplati svojoj prijateljici što joj je bila povredila sujetu. „Mislila sam da si mi rekao da će biti večeras s nama.“

Ksenija ustade pružajući Sofiji svoj tanjir s makaronima.

„Jadnik, morao je jutros da se vrati na front. Bilo mu je veoma žao što propušta zabavu. U stvari, Sofija, imaš malo čokolade tu, na uglu usana“, dodade. „Dodite, Sergej, moj je rođendan i želim da plešem.“

Nina Petrovna gledala je svoju kćerku kako se slatko smeje, šaleći se sa sinom jedne od njenih najboljih prijateljica. Torzoa nagnutog ka njoj, Sergej ju je neprestano gledao, u čemu je Ksenija veoma uživala. Iako je nalazila da je devojčicino ponašanje pomalo bezobrazno, Nina nije imala srca da joj prigovori.

Poslednjih nekoliko meseci, Ksenija je bila dosta porasla, što ju je činilo umornom i osetljivom, a ponekad se žalila i na bolove u zglobovima. Vitka i nežna, devojčica sivih, prozračnih očiju obećavala je da će biti prava lepotica, na veliko zadovoljstvo svog oca. Često je bila ćudljiva, ali njene ljutnje prolazile su kao letnji pljuskovi i nije oklevala da se izvini ukoliko je smatrala da je bila nepravedna. Bila je potpuno otvorena i iskrena, pouzdana u prijateljstvu i nesposobna da sakrije svoja osećanja, što će joj, u budućnosti, zadavati male probleme s muškarcima, mislila je Nina.

„Vaša kćerka postaje prava lepotica, draga grofice, ali nikada se neće moći uporediti sa svojom majkom“, prošaputao joj je na francuskom neki glas dok se jedna ruka spuštala na njeno golo rame.

Nina brzo zatvori oči, uživajući u toploti Fjodorovog dlana na svojoj koži, i celo njeno telo zadržta od dodira njenog muža. Otkako se udala za njega u svojoj osamnaestoj godini, on je uvek ostavljao takav efekat na nju. Mlada žena nije olako shvatala tu sreću, znajući da, kada prođu prva uzbuđenja, većina brakova postaju prazne školjke. Ta ravnodušnost nastala svakodnevicom koja tupi osećanja nju je bila